

พิธีกรรมบวงสรวงด้วยสุราของชาวสุรินทร์ : ในมุมมองของชาวพุทธควรสืบทอดหรือแก้ไข?

Ritual Sacrifice with Alcohol of Surin People: in the Buddhist View, It Should Remain or Change?

พระสมพงษ์ ธีรวิโส

พระนครศร ชากโร

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ 7

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

พระมหาธนรัฐ ฐฐเมโธ

อาจารย์ประจำหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของพิธีกรรมการบวงสรวง 2) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวสุรินทร์ที่มีต่อพิธีกรรม 3) เพื่อศึกษาปัญหาหรือคุณค่าของการบวงสรวงเช่นไหว้ด้วยสุราของชาวสุรินทร์ ในมุมมองชาวพุทธ โดยคณะผู้เขียนได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และเข้าร่วมประชุมสัมมนาเชิงวิชาการเพื่อหาข้อสรุปและแนวทางการแก้ไขสังคมปัจจุบัน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในสุรินทร์มีการบวงสรวงเช่นไหว้ด้วยสุรามากกว่าร้อยละ 80% ประชาชนในจังหวัดสุรินทร์นั้นส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และชนชาวพื้นเมืองส่วนมากเป็นชาวเขมร และมีชาวลาว ชาวยุ้ย จังหวัดสุรินทร์เป็นพื้นที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกันตั้งแต่พื้นเพเดิม ชาวสุรินทร์นั้นมีการนับถือผีนับถือบรรพบุรุษมาแต่ช้านาน จึงมีการเช่นไหว้บวงสรวงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วด้วยสุรา (เหล้าขาว) เป็นหลักในเครื่องเช่น สืบเนื่องจากว่า ชาวสุรินทร์ชาวพื้นเมืองเดิมนั้นเชื่อว่า ผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วนั้น ชื่นชอบการเช่นไหว้ด้วยสุราเป็นพิเศษ การใช้เหล้าขาวเป็นหนึ่งในเครื่องบวงสรวงในพิธีกรรมของชาวสุรินทร์นั้น ควรสืบทอดเนื่องจากเป็นเพียงแค่เครื่องประกอบกรบวงสรวงเท่านั้น เนื่องจากไม่ได้มีไว้สำหรับให้ผู้บวงสรวงบริโภคจึงไม่ผิดหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนา แต่หากว่าผู้กระทำการบวงสรวงดื่มเหล้านั้นต่อจากการบวงสรวง ก็ถือว่าผิดหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนา

Abstract

This article aims to examine three questions: 1) what is the ritual of sacrifice? 2) To study the lifestyle of Surin on the ritual. 3) To determine the value of sacrifice, oblation, or with alcohol. This article is a qualitative study. The authors studied data from documents. And attend the seminar to conclusions and solutions to today's society. Surin has found that most people in the sacrificial offerings of spirits over 80%. Surin, mostly Buddhist ethnic native Khmer and Lao people are a very tribute offense as well as the National Federation of the original. Surin is a revered ancestor worship spirits, but long. The sacrificial offerings to ancestors, who have passed away with alcohol. The use of alcohol is one of the sacrificial instruments in the ritual of the Surin. It should be continued as just a sacrificial instrument. It is not intended for worshipers to eat, so it is not

wrong to precept 5 in Buddhism. But if people drink alcohol from the sacrifice ceremony, it is considered a violation of the 5 precepts in Buddhism.

## บทนำ

การพิธีกรรมบวงสรวงนี้มีอยู่จริง ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน ประการสำคัญคือว่า พระพุทธศาสนาในเรื่องนี้อย่างไร แล้วสังคมไทยในฐานะสังคมพุทธในยุคปัจจุบันมองเรื่องนี้อย่างไร มีการประยุกต์ปรับเปลี่ยนตามจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างไร พิธีกรรมบวงสรวงก็เป็นลักษณะการขอหรืออ้อนวอนจากสิ่งลี้ลับซึ่งไม่สามารถมองเห็นด้วยตา เช่น ขอบุตรจากเทวดาประจำตนไท (รุกขเทพ) แม้จะรู้ว่าตนไทนั้น จะมีรุกขเทวดาสถิตอยู่ก็ยังไม่เห็น แต่ก็ทำพิธีบนบานขอบุตรจนประสบความสำเร็จ การขอการอธิษฐานในสิ่งที่ปรารถนาชนิดที่เรียกว่า “ลาภ” (สิ่งที่ได้มาหรืออยากได้) คือสิ่งที่อยากได้แล้วพิธีกรรมบวงสรวงการได้บุตรมานี้สามารถเปิดเผยความลี้ลับออกมาจากแรงอธิษฐานในฐานะแรงดึงดูดที่เป็นกฎธรรมชาติแล้ว ซึ่งเป็นความหวังพื้นฐานของทุกคน ต่างแต่ว่าจะมีพิธีบนบานหรือไม่เท่านั้น ดังนั้น ผู้มีความปรารถนาหรืออยากในลักษณะนี้ก็ต้องพยายามให้ได้ ด้วยการทำพิธีกรรมบวงสรวงดังกล่าว ทั้งนี้ สืบเนื่องจากสังคมไทยทุกวันนี้ มีปัญหารอบด้าน โดยเฉพาะปัญหาปากท้องที่เรียกกันสวยหรูว่าปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้คนไม่มั่นใจในการทำงานของตน และต้องหันหน้าพึ่งพาอำนาจนอกเหนือการสัมผัส ซึ่งเป็นสิ่งที่คนคิดว่าจะพึ่งช่วยได้ ส่งผลให้มีพิธีกรรมบวงสรวงบนบานศาลกล่าว ในพิธีกรรมบวงสรวงเช่นไหว้ของชาวสุรินทร์ส่วนใหญ่ นั้น เป็นการเซ่นไหว้ด้วยสุรา (เหล้าขาว) เพื่อบูชาของชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์ เช่น การเซ่นหม้อจ (เซ่นไห้วผี) ประกอบพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แต่การบวงสรวงด้วยสุรานั้น ผิดหลักต่อจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา นั่นคือ หลักศีลข้อที่ 5 ดังนั้นการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงเซ่นไหว้จึงมีหลักการดำเนินการศึกษาต่อไป

## ความเป็นมาของพิธีกรรมการบวงสรวง

การบวงสรวงคือ พิธีกรรมอย่างหนึ่งของชาวสุรินทร์ เป็นพิธีกรรมที่ชาวสุรินทร์ได้กระทำตามที่ท่านโบราณคณาจารย์ได้กระทำไว้ในแต่ก่อน เพื่อเป็นการยอมรับนับถือท่านผู้มีพระคุณยิ่งใหญ่ในชีวิต มีพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ พระอริยสงฆ์สาวก เทพไท้เทวา คุณบิดามารดา อาจารย์ทุกๆ พระองค์ ทุกๆ ชาติ รวมทั้งพระภูมิเจ้าที่ ท่านท้าวเจ้าตุ้มหาราชทั้ง 4 ท่านพระยายมราช เคารพท่านผู้เป็นใหญ่ในทั้ง 3 โลก

**จุดประสงค์ของการบวงสรวง** ประสงค์ของการบวงสรวงนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละท่านที่จะบวงสรวงเพื่ออะไร ก็ตั้งจิตอธิษฐาน อัญเชิญท่านผู้เป็นใหญ่ ท่านผู้มีพระคุณ ถ้าศาสนาพราหมณ์ก็บูชา พระพรหม เทวอาร์ักษ์ ถ้าเป็นชาวพุทธก็อัญเชิญท่านผู้เป็นใหญ่สูงสุด คือองค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์เจ้าพระอริยสาวกทุกๆ พระองค์ เบื้องบนพระนิพพาน คุณบิดามารดาทุกๆ ชาติ เทพเจ้าพระพรหมเทวดาที่ดูแลคุ้มครองป้องกันทั้ง 3 โลก เมื่อพระองค์ท่านเสด็จมาแล้วตามที่เรที่ตั้งใจอัญเชิญด้วยความเคารพนับถือ ด้วยใจจริง ขอให้ท่านช่วยเหลืองานใหญ่ๆ ที่เราจะทำ เช่นสร้างวัด สร้างบ้าน สร้างตึก เป็นต้น ก็ทำให้ ผิวิญญาน คนสัตว์ ได้เห็นพระท่านมา ได้มีทนา ยินดี เมื่อได้เห็นแสงสว่างจากท่านผู้บริสุทธิ์ มีปัญญาบารมี มีความสุขสดชื่น โลกก็ไม่มุ่นวายเดือดร้อนจนเกินไป สรรพสัตว์ จะอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็น การบวงสรวงนั้นอาจจะทำขึ้นเพื่อเป็นการแก้บนก็ได้ อาทิเช่นเรื่องที่เราได้บนบานศาลกล่าวเอาไว้ พอประสบตามความปรารถนาเราก็จัดพิธีบวงสรวงเพื่อแก้บน กับเรื่องที่เราได้บนบานศาลกล่าวเอาไว้ เพราะถ้าไปบวงสรวงแก้บนก็อาจจะผิดสังขะที่ได้ให้ไว้กับเทวอาร์ักษ์ทั้งหลายที่สถิตอยู่ ณ สถานที่แห่งนั้น และต่อมาอาจจะให้โทษแก่เราก็ได้

**คุณประโยชน์ของการบวงสรวง** (1) เป็นการปฏิบัติบูชา ด้วย กาย วาจาใจ เป็นพุทธานุสสติกรรมฐาน เป็นการบูชาแบบพิธีการเทิดพระเกียรติของท่านผู้มีพระคุณยิ่งใหญ่ ไพศาล คือองค์พระบรมโลกนาถศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระโพธิสัตว์เจ้าทุกๆพระองค์ พระธรรม พระอริยสงฆ์สาวกทุกๆพระองค์ คุณพ่อ คุณแม่ทุกๆชาติ คุณครูอาจารย์ทุกๆชาติ เทพเทวาอารักษ์ผู้รักษาโลกนี้ทุกๆพระองค์ (2) เป็นการมอบกายถวายชีวิต เป็นลูกศิษย์ขององค์พระตถาคตเจ้าอย่างเป็นพิธีการ (3) เพื่อสงเคราะห์สรรพสัตว์ทุกดวงจิตในโลกมนุษย์ ตั้งแต่ เปรต ผี วิญญาณพนजर คน ให้พ้นทุกข์ พ้นอันตราย และให้โลกอยู่ร่มเย็นเป็นสุข จากอาณิสสผลบุญของการบวงสรวงที่สรรพสัตว์ได้ไต่หนากับกุศลผลบุญ (4) สรรพสัตว์ทั้งหมดทุกดวงจิตวิญญาณ ทั้งผีและคนได้เห็นพระฉัพพรรณรังสี รัศมี 6 ประการขององค์สมเด็จพระทวงษ์สวัสดิโสภาคย์ที่ได้โปรดเมตตาทรงเสด็จมาเป็นองค์พระประธานของการบวงสรวง ก็มีจิตปิติ ยินดี สดชื่น เบิกบาน มีความสุข พ้นจากทุกข์บาปกรรม (5) เป็นการสะเดาะเคราะห์ของโลกมนุษย์ซึ่งมีแต่ความเดือดร้อนวุ่นวาย จากภัยสงคราม ภัยธรรมชาติ โรคภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุต่าง ๆ ภัยเศรษฐกิจ ฯลฯ เนื่องจากบาปกรรมของ คน สัตว์ รวมทั้งภูต ผีวิญญาณมากมายหลายล้านที่คนมองไม่เห็น ผี คือจิตวิญญาณของคนที่ยายแล้ว แต่ไม่ไปไหนยังคงเวียนวนอยู่ในโลก เพราะความลุ่มหลงในร่างกายตนเอง ร่างกายคนรัก ทรัพย์สินสมบัติของตน จึงไม่พ้นจากการเป็นผี และ (6) เป็นงานพุทธาภิเษก ด้วยการขอพระบารมี พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้เมตตาให้วัตถุมงคล ทุกชนิดมีพลังพระพุทธานุภาพ พระธรรมานุภาพ พระสังฆานุภาพ เพื่อปกป้องรักษา ป้องกันอันตราย และช่วยให้ผู้ได้วัตถุมงคลไปบูชา มีจิตก้าวหน้า เข้าถึงพระธรรม ได้รวดเร็ว(หลวงพ่อบุญพรหมยาน ,2535: 237 – 242)

**ขั้นตอนจัดเตรียมในการประกอบพิธีกรรมบวงสรวง** หากว่าไปตามขนาดของการบวงสรวงนั้นแยกได้เป็น

**(1) ชุดเล็ก** สำหรับ บ้านเรือน อาคารพาณิชย์ ทั่วไป จะประกอบไปด้วย บายศรีพรหม 1 คู่ บายศรีเทพ 1 คู่ บายศรีปากชาม 1 คู่ บายศรีครุ 1 พาน บายศรีพระแม่ธรณี 1 พาน **(2) ชุดกลางและชุดใหญ่** สำหรับ โรงงาน สำนักงาน วัด งานไหว้ครู และสถานที่สำคัญต่าง ๆ บายศรีพรหม 1 คู่ บายศรีเทพ 1 คู่ บายศรีปากชาม 1 คู่ บายศรีครุ 1 พาน บายศรีพระแม่ธรณี 1 พาน บายศรีเทียนชัย 1 พาน บายศรีหลัก 1 คู่ บายศรีตอ 1 คู่ (3) เครื่องสังเวย ประกอบด้วย อาหาร คาวหวานผลไม้ เครื่องดื่ม(น้ำหวาน, สุรา) จัดตามงบประมาณเจ้าภาพ (ธนธร บุญฤทธิ์ , สืบค้น 22 กันยายน 2559 ) ซึ่งว่าตามระเบียบปฏิบัติของพราหมณ์ซึ่งเกี่ยวกับพิธีกรรมบวงสรวง เช่นไหว้ นี้ สามารถพิจารณาเทียบเคียงได้จากพิธีเปตมาส อันเป็นเทศกาลที่เกี่ยวกับผู้ตายของฮินดู ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้ (1) เป็นเทศกาลพิธีกระทำบุญอุทิศให้แก่วิญญาณผู้ตาย (2) เป็นพิธีทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษและสมาชิกของครอบครัวที่ตายไปแล้ว (3) เป็นพิธีที่มีการสังเวย น้ำแก่วิญญาณผู้ตายในวันดีทางจันทรคติที่ตรงกับวันตายของพวกเขา (ทำบุญครบรอบวันตาย) (4) มีการเชิญพราหมณ์มาทำพิธีให้ด้วยของที่ใช่ เป็นเครื่องสังเวยแก่พราหมณ์ เช่น เงินข้าวสุก นมเปรี้ยว พืชผัก ผลไม้ และอาหารคาวหวานอื่น ๆ (5) มีการเชิญวิญญาณของผู้ที่ตายในรอบปีให้มาสถิตอยู่ร่วมกับวิญญาณของเหล่าบรรพบุรุษอื่น ๆ ที่มุมหนึ่งของบ้าน และความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ดังกล่าวนี้เอง ที่ทำให้ศาสนาอื่นซึ่งเกิดในยุคหลังเช่น พระพุทธศาสนา และศาสนาเชน ถูกมองว่าเป็นศาสนาอกริต เพราะมีคติความเชื่อและวิถีปฏิบัติทางศาสนาแตกต่างไปจากศาสนาเดิม โดยเฉพาะแนวคำสอนที่ค้านแย้งต่อวิถีปฏิบัติดั้งเดิมของศาสนาพราหมณ์ เช่น การฆ่าสัตว์บูชา ยัญ เป็นต้นเป็นเครื่องเซ่นสังเวยทวย ตามหลักของมหายัญ 5 ประการ อันได้แก่ อัศวเมธะ คือการฆ่าม้าสังเวย บุริสเมธะ คือการฆ่าคนสังเวย สัมมาปาสะ คือแท่นบูชาที่กำหนดขึ้น ณ ที่ตกลงของท่อนไม้ซึ่งเขาเหวี่ยงลอดบ่วงไป วาขเปยยะ คือการต้มน้ำวาชะเพื่อเพิ่มพลังหรือปลุกเร้าใจให้อีกheim อาจหาญ พร้อมจะประกอบพิธีบูชา ยัญ และ นิรคคะ คือยัญพิธีที่ไม่ใช้หลักยัญสำหรับบูชา (พระมหาสุพจน์ คำน้อย, 2547: 88-90) พิธีกรรมบวงสรวง ถือได้ว่าเป็นพิธีหลักของทั้งพราหมณ์เก่าและพราหมณ์ใหม่(ฮินดู) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง จะละเว้นไม่กระทำพิธีนี้ไม่ได้ หากละเลยดเว้นก็ถือเป็นเรื่องเสียหายใหญ่หลวง เพราะอาจมีผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษได้ เพราะจะทำให้ผี

บรรพบุรุษของพวกเขาต้องเร่าร้อนและทุกข์ทรมานอันเกิดจากความอดทิว ในโลกซึ่งเป็นที่สถิตของเหล่าบรรพบุรุษผู้ล่วงลับนั้น อย่างยาวนานพิธีสารทได้แก่งกิจพิธีของผู้มีศรัทธาที่จะทำการสังเวยบรรพบุรุษ ด้วยข้าวบิณฑ์ (ข้าวพิธีสารทได้แก่งกิจพิธีของผู้มีศรัทธาที่จะทำการสังเวยบรรพบุรุษ ด้วยข้าวบิณฑ์ (ข้าวสุกที่บรรจุในกรวยใส่ไว้ในพุ่มดอกไม้) หรือการกระทำอุทิศทักษิณา (การแผ่ส่วนบุญแก่ผู้ตายด้วยของทำบุญ) ให้แก่บรรพบุรุษ เนื่องมาจากบุตรหลานในลัทธิพราหมณ์เป็นห่วงต่อดวงวิญญาณของผู้ตายไปแล้ว จะต้องอดอยากหิวกระหายด้วยข้าวน้ำและขาดแคลนเครื่องนุ่งห่ม จึงได้ทำพิธีด้วยเครื่องเช่นบ้าง ให้ทานเป็นอุทิศทักษิณาแก่ผู้ตายบ้าง เพราะคิดว่าเมื่อดวงวิญญาณของผู้ตาย ได้รับสังเวยข้าวบิณฑ์แล้ว หรือได้รับการอุทิศทักษิณาแล้ว คือเชิญพวงพราหมณ์ด้วยกันมากินเลี้ยง เสร็จแล้วก็แจกเครื่องไทยธรรม (ของทำบุญ) มีผ้าอย่างหนึ่งซึ่งเป็นของที่เจตนาไม่ได้เลย ด้วยถือว่าสำคัญยิ่งนัก ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้วิญญาณต้องหิวกระหาย และไม่ต้องเปลื่อยกายอยู่ การกระทำดังนี้ จะทำให้วิญญาณเข้าไปที่ร่างหยาบ หลุดพ้นจากความเปรี๊ยะที่ต้องเร่าร้อนในขุมนรก กลายเป็นบิตร, สามารถอยู่ร่วมกับบรรพบุรุษที่ตายไปเป็นบิตร ก่อน ๆ และก็มีกรวดน้ำ ซึ่งเป็นที่นิยมว่าถูกต้องตามของลัทธิพราหมณ์คือจะต้องลงไปกรวดในแม่น้ำ โดยใช้อุ้งมือทั้งสองกอบน้ำ ยกขึ้นมาแล้วปล่อยให้ค่อย ๆ ไหลร่วงลงไป พร้อมทั้งจิตอุทิศให้แก่ผู้ตายว่า ขอให้ข้าพเจ้ารับความหิวกระหายของผู้ตายนั้น นั่นก็คือหลักฐานที่เป็นที่มาของการกรวดน้ำเพื่ออุทิศผลบุญให้แก่ผู้ตาย ซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมของชาวอินเดียและศาสนาพราหมณ์กระทำกันมาช้านานแล้ว” (พระมหาสุพจน์ คำน้อย, 2547:88-90)

ถึงแม้ว่าการอุทิศส่วนบุญตามคติของศาสนาพราหมณ์ มีลักษณะที่แตกต่างออกจากการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาก็ตาม แต่มีข้อสังเกตว่า การกระทำดังกล่าวมีจุดหมายเพื่อประโยชน์ของผู้ตายหรือผู้ที่ล่วงลับไปแล้วเหมือนกัน

### กำเนิดและการพัฒนาการของพิธีสารทในคติความเชื่อเรื่องการบูชาบวงสรวงพระพุทธศาสนาของชาวสุรินทร์

จากการศึกษาเกี่ยวกับกำเนิดความเชื่อของมนุษย์ตั้งแต่โบราณของมนุษย์ในอดีตนั้นมีการมาอย่างต่อเนื่อง ในยุคโบราณนั้นได้เกิดความเชื่อเรื่องพิธีลอยบาป ความเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องการบูชาอำนาจลี้ลับ ความเชื่อเรื่องการบูชาผีบรรพบุรุษ และพัฒนาการมาเป็นความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ จึงถือได้ว่าพิธีสารทเป็นหลักปฏิบัติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเมื่อพัฒนาการความเชื่อดังกล่าวได้แผ่ขยายวงกว้างออกไปในสังคมอินเดีย พระพุทธศาสนาซึ่งเกิดมาในช่วงหลัง ต้องรับเอาคติความเชื่อ ประเพณีบางอย่าง เข้าสู่ศาสนาของตน ในบั้นนี้ผู้จัดทำขอเสนอเอาคติความเชื่อเกี่ยวกับกำเนิดและการพัฒนาการของพระพุทธศาสนา มาศึกษาดังนี้

**ประเภทของพิธีสารทในพระพุทธศาสนา** เมื่อจัดประเภทของพิธีสารทตามลักษณะของการประกอบพิธีกรรม สามารถแบ่งประเภทของพิธีสารทได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

**(1) ประเภทพิธีเซ่นไหว้ผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์** นอกจากคนอินเดียโบราณนิยมการทำการบูชาด้วยการไหว้ทิศ และยังมีการนับถือบูชาธรรมชาติ บูชาเทพเจ้า และการบูชาวิญญาณของบรรพบุรุษเพราะต้องการหาที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจต้องการสิ่งที่จะนำมาบูชา เคารพ เช่นไหว้ต้องการหาศาสนาเป็นที่พึ่งที่ระลึก การที่มนุษย์ต้องมีที่พึ่งทางจิตใจ เพราะเวลาที่เกิดความกลัวภัยคุกคาม ก็พากันบูชารูปไหว้สิ่งต่าง ๆ เพื่อขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ช่วยให้พ้นจากอันตราย หากมองย้อนกลับไปสมัยก่อนที่ชาวอารยันเข้ามาครอบครองอินเดีย ลัทธิการนับถือธรรมชาติเป็นลัทธิแรกที่มนุษย์ได้นับถือกันมา เมื่อมาถึงยุคชาวอารยันนอกจากจะเคารพนับถือธรรมชาติและเทพเจ้าต่าง ๆ ชาวอารยันยังเคารพนับถือ และบูชาวิญญาณของบรรพบุรุษเช่นเดียวกับเทพด้วย เพราะเห็นว่ามนุษย์และสัตว์ที่ตายไปนั้นก็เพียงแต่ร่างกาย ส่วนวิญญาณ นั้นยังคงสภาพอยู่ และยังมีบริโภครอาหารเช่นเดียวกับมนุษย์ฉะนั้น จึงเกิดการบวงสรวง และเซ่นวิญญาณ ชาวอารยันยังมีความเชื่อถือต่อไปอีกว่า วิญญาณเหล่านั้น มีภพอยู่เบื้องบน การที่จะส่ง

เครื่องบูชาให้ไปถึงวิญญาณเหล่านั้นได้ก็ด้วยการเผาไฟบูชาโยให้ควันไฟลอยขึ้นไปจึงทำให้มีลัทธิการบูชาโยเกิดขึ้น (พระอุตรคณาธิการ (ขวินทร สระคำ), 2534:8)

**(2) ประเภทของพิธีทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย** ในทางพระพุทธศาสนาเรียกพิธีกรรมนี้ว่า ปัตติทานมัย

หมายถึง การทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุโต), 2538: 16) เช่นการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วหรือแม้กระทั่งเทวดา การอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้น ขอยกเอาตัวอย่างจากสมัยพุทธกาลซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากพระเจ้าพิมพิสารได้ถวายสวนเวฬุวันให้แก่พระบรมศาสดาและพุทธสาวกทั้งหลายที่ได้จำพรรษาในกรุงราชคฤห์ พระองค์ได้ถวายทานและทรงหลั่งน้ำทักษิโณทก ทรงอุทิศว่า “ขอทานนี้จงมีแก่พวกญาติของเรา ทนใดนั้นเองสระโบกขรณีธารดาษด้วยปทุม ก็บังเกิดแก่เปรตพวกนั้น เปรตพวกนั้นก็อาบและดื่มในสระโบกขรณินั้น ระงับความกระวนกระวายความลำบากและทิวกระหายได้แล้ว มีผิวพรรณดุจดั่งลำดับนั้นพระราชาวายข้าวยาคู ของเคี้ยว ของกินเป็นต้นแล้วทรงอุทิศ ในทนใดนั้นเอง ข้าวยาคูของเคี้ยวและของกินอันเป็นทิพย์ ก็บังเกิดแก่เปรตพวกนั้น เปรตพวกนั้น ก็พากันบริโภคมกของทิพย์เหล่านั้น มีอินทรีย์เอิบอิ่มลำดับนั้น พระราชาวายผ้าและเสนาสนะเป็นต้น ทรงอุทิศให้เครื่องอสังการต่าง ๆ มีผ้าทิพย์ ยานทิพย์ ปราสาททิพย์ เครื่องปูลาดและที่นอนเป็นต้น ก็บังเกิดแก่เปรตพวกนั้น สมบัติเหล่านั้นของเปรตพวกนั้น ปรากฏทุกอย่างโดยประการใด พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ทรงอธิษฐาน (ให้พระราชาทรงเห็น โดยประการนั้น” (ขุ.ข.อ. (ไทย) 39/284) และอีกประเภทหนึ่งที่คล้ายคลึงก็คือ การทำทักษิณานุประทาน ซึ่งหมายถึง ทานเจตนาเป็นเหตุให้บุญเจริญเพิ่มพูนขึ้นก็ได้หมายถึง บุญที่เกิดขึ้นจากการบริจาคทาน และหมายถึงไทยธรรมที่เป็นเครื่องมือหรือเป็นอุปกรณ์สำหรับการทำบุญ (พระสิริมงคลจารย์, 2539: 8) แต่ความหมายที่มุ่งประสงค์นี้ก็คือทานที่มีเจตนาเป็นเหตุให้บุญเจริญเพิ่มพูน หรือทานเพื่อผลที่เจริญ (ขวินทร สระคำ, จำลอง สารพัดนึก, 2538: 241) ซึ่งหมายถึงการอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ส่วนไทยธรรมสำหรับกระทำบุญนั้น คือปัจจัยสี่ และเครื่องใช้สอยอื่น ๆ ที่สมควรแก่สมณบริโภคเป็นเพียงส่วนประกอบของการอุทิศส่วนบุญ ไม่ใช่เป็นการอุทิศส่วนบุญโดยตรง คำว่า ทักษิณานุประทาน ตามนัยนี้ จึงเป็นบุญกิริยาที่บุคคลกระทำเพื่อให้บุญเจริญเพิ่มพูนขึ้นให้แก่ผู้ที่ตายไปแล้ว เพราะทุกครั้งที่มีการปรารภงานบำเพ็ญกุศล ทักษิณานุประทาน ก็จะมีการเพิ่มทักษิณา คืออุทิศส่วนบุญให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้วทุกครั้ง แตกต่างจากคำว่า ทักษิณาทาน ที่มีจะสื่อความถึงการให้ของทำบุญเป็นทาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539: 390) คำนี้จึงเป็นภาษาที่ใช้เป็นทางการ แสดงถึงลักษณะพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าต้องเป็นบุคคลผู้เป็นเครือญาติเท่านั้น ประการที่ (3) บุญเปตพลี คือ การทำบุญอุทิศให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว คำว่า เปตตะ เป็นคำในภาษาบาลีส่วนคำว่า เปต เป็นคำในภาษาสันสกฤตทั้ง 2 คำนี้มีความหมายตรงกันคือ (ขุ.ข. (ไทย) 26/35/[บทนา]) “ผู้จากไป หรือผู้ละไปแล้ว หมายถึง ผู้จากโลกนี้ไปคือผู้ตายไปแล้ว ผู้ล่วงลับไปแล้วเป็นความหมายทั่วไปพวกที่ตายไปเกิดเป็นเทวดาก็เรียกว่าเปตตะหรือเปต ในความหมายนี้ก็มี เช่นพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ตายไปแล้ว เรียกว่า เปตพลี สัตว์พวกหนึ่งที่เกิดในอบายภูมิที่เรียกว่าเปตวิสัย หรือเปตวิสัย สัตว์พวกนี้ได้รับทุกข์เวทนาต่างๆ ตามผลแห่งกรรมชั่วที่ได้ทำไว้เช่น อตถยากผอมโซเพราะไม่มีอาหารหรือมีแต่กินไม่ได้หรือกินได้แต่กินยากเพราะปากเท่ารูเข็มหรือกินเข้าไปได้แต่กลายเป็นเลือดเป็นหนองเป็นมูล เป็นคูล” (ขุ.ข. (ไทย) 26/35/[บทนา]) ประการที่ 4 มตกทาน คือ ทานที่อุทิศผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาชั้นปฐมภูมิปรากฏแต่เพียงคำว่า ยัญยอมแพร่หลาย (อง.จตุกก.(ไทย) 21/40/67) กล่าวคือเมื่อครั้งนั้นเลอหยาภิพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้สนทนาปราศรัยพอเป็นที่บันเทิงใจ พอเป็นที่ระลึกถึงกันแล้วนั่ง ณ ที่สมควรได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า “แม่ท่านพระโคตมกัถสงสรเสรีญญูของพวกข้าพระองค์หรือ พระผู้มีพระภาคตรัสว่าพราหมณ์เราไม่ได้สรเสรีญญูไปเสียทุกอย่างและเราก็ไม่ได้ติเตียนญูไปเสียทั้งหมด เราไม่สรเสรีญญู ที่มีกิริยา คือ ยัญที่มีการฆ่าโค 1 ยัญที่มีการฆ่าแพะ แกะ 1 ยัญที่มีการฆ่าไก่ สุกร 1 ยัญที่ทำให้สัตว์ต่าง ๆ ได้รับความเดือดร้อน 1

ข้อนั้นเพราะเหตุไรเพราะพระอรหันต์หรือท่านผู้บรรลอรหัตตมรรคยอมไม่เกี่ยวข้องกับยัญที่มีกิริยาอย่างนั้นพราหมณ์ แต่เราสรรเสริญยัญที่ไม่มีกิริยา คือ นิจทานและอนุกุลยัญ คือยัญที่ไม่มีการฆ่าโค1 ยัญที่ไม่มีการฆ่าแพะ แกะ 1 ยัญที่ไม่มีการฆ่าไก่ สุกร 1 ยัญที่ไม่ทำให้สัตว์ต่าง ๆ ได้รับความเดือดร้อน 1 ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะพระอรหันต์หรือท่านผู้บรรลอรหัตตมรรคยอมเกี่ยวข้องกับยัญที่ไม่มีกิริยาอย่างนี้ ท่านผู้ประพฤติพรหมจรรย์ สรรวมระวิงยอมเกี่ยวข้องกับยัญ” (อง.จตุกก.(ไทย) 21/39/64-65) “ยัญที่จัดเตรียมไว้อย่างดีไม่มีกิริยา เหมาะสมกับเวลาเช่นนี้ท่านผู้รู้ผู้ฉลาดในบุญมีกิเลสเปรียบเหมือนหลังคาอันเปิดแล้วลวงเลยตระกูลและคติในโลกยอมสรรเสริญยัญชนิดนี้ถ้าบุคคลทำกรบูชาในปกติทานหรือใน มตกทาน ตามสมควรมีจิตเลื่อมใส บูชาในนาที่ดีคือท่านพรหมจารีทั้งหลายยัญที่บุคคลบูชาดีแล้วเช่นสรวงดีแล้วสมบัติดีทำไว้ในทักษิณียบุคคลยัญยอมแพร่หลาย และเทวดาก็เลื่อมใสบัณฑิตผู้เป็นนักปราชญ์บูชายัญอย่างนี้แล้วยอมเข้าถึงโลกที่ปราศจากความเบียดเบียน” (อง.จตุกก.(ไทย) 21/40/67)

### วิถีชีวิตของชาวสุรินทร์ที่มีต่อพิธีกรรม

ชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์ มีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตเพราะว่าเมื่อมีการจัดงาน ต่าง ๆ หรือการเดินทางไกลไปในที่ต่าง ๆ ก็จะมีการเซ่นไหว้บอกกล่าวผีบรรพบุรุษให้คุ้มครองเพื่อความปลอดภัย และเป็นการส่งเสริมคนในสังคม ให้สามัคคีเป็นปึกแผ่นเหตุนี้เองพิธีกรรมและประเพณียังคงอยู่ในสังคม เป็นเครื่องมือในการให้การศึกษา และขัดเกลาคนในสังคม ให้ยึดมั่นในสิ่งที่ดีงาม กล่าวคือมีความกตัญญู เคารพเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการประสานสัมพันธ์คนในเครือญาติพี่น้อง สายโลหิต อีกด้วย ชาวสุรินทร์ส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องผีกันมายาวนานแล้ว ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมายาวนาน เพราะบรรพชน ได้มอบสิ่งนี้เป็นมรดกให้กับลูกหลานรุ่นหลัง โดยผูกพันกับความเชื่อด้านความหลังความศักดิ์สิทธิ์ด้วย ส่วนใหญ่แล้วจะเคร่งครัดเรื่องการทำบุญอุทิศส่วนกุศล ซึ่งเป็นความเชื่อที่สอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้ความเชื่อของชาวสุรินทร์ส่วนใหญ่จึงมีความเชื่อ 3 ลักษณะผสมกัน คือความเชื่อที่สืบทอดมาจากรูปธรรมในชุมชนท้องถิ่นเดิม ความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา

คตินิยมเกี่ยวกับเครื่องเซ่นไหว้ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องเซ่นไหว้ของชาวเขมร เช่น เครื่องดื่ม การเซ่นไหว้เหล้าเพราะเชื่อว่า เหล้าเป็นเครื่องดื่มที่บุพการีและผีบรรพบุรุษชอบ น้ำเพราะเชื่อว่า เมื่อผีบรรพบุรุษได้รับประทานข้าวปลาอาหารอิ่มแล้วเชื่อว่าเป็นชนบทรรมนิยมของชาวไทยเขมร ที่ใช้มาตั้งแต่อดีตใช้ถาดเป็นภาชนะข้าวแทนกระดัง เพราะเชื่อว่าผีบรรพบุรุษเป็นผีญาติผู้ใหญ่ควรแก่การเคารพนับถือภาชนะที่ใช้จะต้องเป็นของใหม่ที่ซื้อใหม่ ๆ สำหรับไว้ต้อนรับโดยเฉพาะเพื่อให้สมเกียรติ สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งของปูรองภาชนะ ใส่เครื่องเซ่นไหว้ประกอบด้วย เสื่อ พูก ผ้าขาว และหมอนเพราะมีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะเกิดความพอใจ ที่ลูกหลานให้ความเคารพนับถือ และแสดงถึงฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และอีกอย่างหนึ่ง คตินิยมเกี่ยวกับประเพณีในท้องถิ่น ชาวบ้านจะประกอบพิธีกรรมใดก็ตาม เช่นแต่งงาน บวชนาค โขนจุก ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ก็จะทำพิธีบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษได้รับรู้ด้วยเครื่องเซ่นไหว้ตามบริเวณรั้วบ้าน และจัดพิธีเซ่นไหว้อีกครั้งในเดือนสาม เป็นประจำทุกปี การเซ่นไหว้นั้นมีเครื่องเซ่นไหว้ ดังนี้ หมากพลู 5 คำ ไก่ต้ม 1 ตัว สุรา 1 ขวด จานแกง 1 บุหรี่ 5 มวนน้ำส้ม 1 ขวด ข้าว 1 ถ้วย น้ำดื่ม 1 ขัน เทียน 1 คู่ รูป 1 คู่ ด้ายผูกแขนผสมกับขมิ้นผง 1 คู่ การประกอบพิธีเซ่นไหว้ นิยมจัดพิธีเซ่นไหว้ในเวลาตอนเย็นของเดือนสาม แต่ละครอบครัวจะนำเครื่องเซ่นไหว้ใส่ถาด มารวมกันที่บริเวณศาลเญกตา(ศาลปู่ตา) จัดวางเครื่องเซ่นไหว้ข้างหน้าเญกตา จตุรูป จตุเทียน รินสุรา น้ำดื่ม น้ำส้ม พร้อมกับกล่าวขอขอบคุณที่ช่วยดูแลผลผลิตข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ในปีที่ผ่านมา ปีหน้าช่วยให้พืชพันธ์ อุดมสมบูรณ์ ฝนตกต้องตามฤดูกาล ปกป้องรักษาผู้คนในหมู่บ้าน ให้อยู่เย็นเป็นสุข เสร็จแล้วแบ่งเครื่องเซ่นไหว้อย่างละชนิดไว้บนภาชนะรองรับ เช่น ใบตอง กระดาษทิ้งไว้ให้ท่าน นำด้ายผูกแขนเพื่อเรียกขวัญ ผูกข้อมือให้กับลูกหลานเพื่อเป็นสิริมงคลต่อไป

### 1. คตินิยมเกี่ยวกับการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ

คำว่า ผีบรรพบุรุษ ได้แก่วิญญาณของ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ซึ่งตายไปแล้ว ยังเป็นสัมภเวสีแสวงหาที่เกิด เทียวไป ๆ มา ๆ ยังบ้านเรือนของลูกหลานมาดูแลความสุขทุกข์ค้ำครองบ้านเรือนเพื่อลูกหลานได้รับความผาสุกช่วยให้ดำรงวงศ์สกุลเจริญรุ่งเรืองสืบทอดธรรมเนียม จนมีพิธีไหว้เจ้า คือ ไหว้เซ่นสังเวยผีวิญญาณพ่อแม่ที่ตายไปแล้วเหตุ นั้น คนอีสานจึงมีความเชื่อเซ่นไหว้ผีบ้านผีเรือนกันมาถึงเทศกาลตรุษสารท จึงทำบุญตรุษสารทอุทิศบุญกุศลไปถึงผี วิญญาณของบรรพบุรุษ ซึ่งยังเป็นสัมภเวสีจะได้รับส่วนกองบุญของลูกหลาน เมื่อได้รับแล้วจะมีความปลาบปลื้มดีใจ เรียกว่า ประเพณีส่งข้าวเปรต (เพี้ยศรี ดูก และคณะ, 2536: 15-16) ตา หมายถึง คนสองจำพวกที่เป็นบรรพชนของ ชาวอีสาน คำว่า ปู่ หมายถึง ปู่และย่า ที่เป็นพ่อแม่ของพ่อ ส่วนคำว่า ตา หมายถึง ตาและยายที่เป็นพ่อแม่ของแม่ เมื่อบรรพบุรุษสองสายนี้ล่วงลับไปหลายชั่วอายุคน จนไม่สามารถที่จะจำชื่อได้ ลูกหลานรุ่นหลัง ๆ จึงเรียนเป็นกลาง ๆ ว่า ปู่ตา ทำไมจึงมีการเลี้ยงปู่ตา การเลี้ยงปู่ตา เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลส่งไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เพราะเมื่อปู่ตามีชีวิตอยู่นั้น ได้สร้างคุณงามความดีไว้กับลูกหลาน และสั่งคมมากมายหลายประการ เช่น ให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี สละสมภารณสมบัติไว้เพื่อลูกหลาน เพื่อแสดงถึงกตัญญูต่เวทิจึงมีการเลี้ยงปู่ตาสืบต่อไป เป็นประเพณี

ประเพณีการเลี้ยงปู่ตาจะกระทำพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน กำหนดเวลาเลี้ยงปู่ตามักจะทำระหว่างเดือน 6 - 7 ชาวบ้านจะเลี้ยงปู่ตาก่อนที่จะเลี้ยงตาแฮก สถานที่เลี้ยงปู่ตาก็คือ คอนปู่ตา อันเป็นสถานที่ปู่ตาสงสติดอยู่ ชาวบ้าน แทบทุกหมู่บ้านจะเลือกป่าไม้ใกล้หมู่บ้านเป็นที่ปลูกหอหรือโงให้ปู่ตาดำรง ภายในหอปู่ตานั้น จะประกอบด้วยรูปปั้นปู่ ตา แท่นบูชา ข้าวทาสายหึง รูปปั้นช้าง ม้า วัว ควาย หอก พวงมาลัย ดอกไม้ รูปเทียน ผู้ที่ดูแลรักษาหอปู่ตา เรียกว่า “ เฒ่าจ้ำ ” คำว่า จ้ำ มาจากคำว่า ประจํา เฒ่าจ้ำ นอกจากจะมีหน้าที่ดูแลศาลปู่ตาให้เรียบร้อยเป็นประจำ อยู่แล้ว ยังมีหน้าที่ เป็นคนกลางในการติดต่อระหว่างปู่ตากับชาวบ้าน เฒ่าจ้ำจึงคล้ายกับทหารคนสนิทของปู่ตา ใคร ทำอะไรผิดประเพณี ปู่ตาโกรธก็จะบอกผ่านเฒ่าจ้ำไปยังบุคคลที่กระทำผิด ปู่ตาต้องการให้ชาวบ้านปฏิบัติอย่างไร ก็ จะบอกผ่านเฒ่าจ้ำไป ชาวบ้านจะติดต่อกับปู่ตาโดยตรงไม่ได้

คอนปู่ตานั้น จะเป็นบริเวณป่าสงวนที่ชาวบ้านเคารพเกรงกลัวมาก ใครจะไปตัดโค่นต้นไม้ ยิ่งสัตว์ในเขต คอนปู่ตาไม่ได้ ท่านจะโกรธเพราะถือว่าล่วงเกินบริวารท่าน ปู่ตาจะบันดาลให้ผู้ล่วงเกินมือนเป็นไป เช่น เจ็บไข้ได้ ป่วย ประกอบการงานไร้ผล ดังนั้น การที่ชาวบ้านเคารพปู่ตา จึงเป็นการอนุรักษ์ป่า และอนุรักษ์สัตว์ ในเขตคอนปู่ตา ได้เป็นอย่างดี พิธีเลี้ยงปู่ตา ในระหว่างเดือน 6 - 7 เฒ่าจ้ำจะเป็นผู้กำหนดเอาวันใดวันหนึ่ง ในช่วงนี้เป็นวันเลี้ยงปู่ตา เมื่อกำหนดวันได้แล้ว เฒ่าจ้ำก็จะบอกชาวบ้านให้เตรียมอาหารคาวหวานมาเลี้ยงปู่ตา พร้อมทั้งแนะนำให้ชาวบ้าน สะเดาะเคราะห์ร้ายของครอบครัวตนเองไปให้พ้นด้วย พิธีสะเดาะเคราะห์นั้นทำได้โดยมีเครื่องสังเคราะห์ ซึ่งก็คือ อาหารหวานคาวบรรจุลงในกระทงกาบกล้วยรูปสามเหลี่ยม วิธีทำกระทงกาบกล้วยให้มีรูปร่างตามที่ต้องการ ทำได้ โดยใช้ไม้ไผ่เป็นโครง ภายในกระทงจะคั่นให้เป็นช่อง 9 ช่อง แต่ละช่องจะบรรจุ หมาก 1 คำ บุหรี่ 1 มวน เมี่ยง 1 คำ ขนมต้ม 1 ชิ้น ข้าวดำ ข้าวแดงอย่างละก้อน กระทงรูปสามเหลี่ยมจะเป็นเครื่องสังเคราะห์ร้ายของครอบครัวไปให้พ้น เครื่องเซ่นปู่ตา ได้แก่ น้ำหอม ดอกไม้ รูปเทียน เหล้าโรง ไก่ต้ม ไช้ต้ม เมื่อถึงวันเลี้ยงปู่ตา ในตอนเช้าชาวบ้านจะ ร่วมกันบูรณะคอนปู่ตาให้เป็นระเบียบ เช่น ช่วยกันถางหญ้า จัดแท่นบูชา เปลี่ยนเครื่องนุ่งห่ม หรืออาจจะซ่อมแซม หอปู่ตาให้ดีกว่าเดิม โดยการเปลี่ยนเสาสูงสังกะสีใหม่ เป็นต้น เมื่อจะเริ่มพิธีเลี้ยงปู่ตา เฒ่าจ้ำก็จะนำเครื่องเซ่นและ กระทงสังเคราะห์วางบนแท่นบูชา เสร็จแล้วเฒ่าจ้ำจะแบ่งอาหารที่ชาวบ้านนำไปเซ่นออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งให้ ลูกหลานเอากลับไปบ้าน อีกส่วนหนึ่งมอบให้ปู่ตา หลังจากเซ่นปู่ตาเสร็จแล้ว ชาวบ้านก็จะนำน้ำหอมที่บูชาปู่ตามา สาดกัน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่า ปู่ตาประทานความร่มเย็นมาให้แล้ว เมื่อถึงเวลาบ่าย เฒ่าจ้ำจะเข้าไปในหมู่บ้าน เพื่อ

เยี่ยมเยียนชาวบ้านแต่ละครัวเรือน เจ้าของบ้านที่เฒ่าจ๋าไปเยี่ยมก็จะสงน้ำแก่เฒ่าจ๋า(ความเชื่อและพิธีกรรม,สืบค้น 24 กันยายน 2559)

ชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์มีความเชื่อว่าเมื่อวันดังกล่าวเวียนมาถึง ผีบรรพบุรุษคือผู้ล่วงลับไปก่อนแล้ว จะพากันเดินทางมาเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องและลูก ๆ หลาน ๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่เพื่อร่วมรับประทานอาหารและของหวาน ของคาว เครื่องดื่มต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอาหาร ที่บรรพบุรุษเคยชอบ เมื่อยังมีชีวิตอยู่ เมื่อเครื่องเซ่นไหว้ทุกอย่างพร้อมแล้ว ผู้อาวุโสในพิธีก็จะถามถึงลูกหลานคนนั้น หลานคนนั้นมาหรือยัง เสียงถามเสียงตอบอิงคะนึงเมื่อพร้อมหน้าเป็นที่พอใจแล้วก็จะเริ่มเซ่นไหว้โดยจุดธูป เทียน ยกขันห้าไหว้และเรียกดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ให้มารับเครื่องเซ่นไหว้และรินน้ำให้ล้างมือ รินเครื่องดื่มทั้งหมักและเบา โดยขับอกให้วิญญาณรู้ว่าเรามีเครื่องเซ่นไหว้อะไรบ้าง เสียงเรียกผีของลูกหลาน เซ่งแซ่แทบฟังไม่รู้เรื่อง การเรียกวิญญาณต้องพยายามออกชื่อคนนั้น คนนี้ให้ได้มากที่สุด ขณะเดียวกันก็รินเครื่องดื่มเรื่อย ๆ ให้ได้ครบสามครั้งในพิธีเช่นนั้นใช้เวลาประมาณ 10 – 30 นาที จากนั้นก็จะรินน้ำให้ล้างมือล้างปาก เปลี่ยนเสื้อผ้าอาภรณ์ให้ใหม่ ซึ่งได้จัดไว้ในพิธีบอกให้ผีบรรพบุรุษไปวัดเพื่อฟังพระเจริญพระพุทธมนต์รับบุญกุศลต่อไป ผู้นำในการประกอบพิธีก็กล่าวอวยชัยให้พรลูกหลานที่มาร่วมงาน โดยสมมติเป็นตัวแทนของบรรพชน รับประทานเครื่องเซ่นไหว้เป็นที่สนุกสนานร่วมกัน

## 2. คตินิยมเกี่ยวกับเครื่องเซ่นไหว้ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องเซ่นไหว้ของชาวเขมร

ความเชื่อเรื่องการเซ่น เครื่องดื่ม การเซ่นไหว้เหล่านี้เพราะเชื่อว่า เหล้าเป็นเครื่องดื่มที่บุพการีและผีบรรพบุรุษชอบ น้ำสุรา เพราะเชื่อว่า เมื่อผีบรรพบุรุษได้รับประทานข้าวปลาอาหารอิ่มแล้ว ต้องดื่มน้ำตามทีหลังอาหาร จะถวายอาหารคาวหวาน ประกอบด้วย ไก่ย่าง ปลาปิ้ง เนื้อย่าง ลาบ ก้อย แกงร้อน ขนมน้ำยา ยำเนื้อทอด ไข่ต้ม ข้าว ข้าวต้ม ขนมน ข้าวโพด มัน ผัก และผลไม้ โดยเฉพาะ ไก่ย่าง เชื่อว่าเป็นอาหารที่ดีที่สุดที่หาง่าย เพราะเป็นสัตว์เลี้ยงในบ้าน และเป็นตัวแทนของสัตว์สองเท้าที่นำมาเลี้ยงบวงสรวงเซ่นไหว้ ปลาปิ้ง เพราะเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะได้ช่วยรักษาข้าวในนาให้อุดมสมบูรณ์ เพราะปลาหามาได้จากที่นาของตนเอง เซ่นไหว้เนื้อย่าง เพราะเชื่อว่า การจัดเซ่นไหว้ให้ผีบรรพบุรุษในแต่ละปีจะต้องถวายสัตว์สี่เท้าด้วย จึงจะครบองค์ประกอบ เซ่นไหว้ สุรา ลาบ ก้อย แกงร้อน ขนมน้ำยา ยำเนื้อทอด ไข่ต้ม ข้าว ข้าวต้ม ขนมน ข้าวโพด มัน ผัก และผลไม้ เพราะเชื่อว่า เป็นอาหารที่บรรพบุรุษนิยมรับประทาน และเป็นอาหารพื้นบ้านที่ใช้รับประทานกันมาตลอด เมื่อมีการจัดงานต่าง ๆ โดยเฉพาะข้าวต้มเป็นของหวานที่ใช้ต้อนรับแขก ใช้ถวายพระและเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ที่ยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ส่วนหมาก พลู และยาสูบ นำมาเซ่นไหว้ด้วยเพราะมีความเชื่อว่า การต้อนรับแขกในสมัยโบราณจะต้องใช้สิ่งเหล่านี้ เสื้อผ้า แป้ง หวี และกระจกเงา นำมาเป็นเครื่องเซ่นไหว้เพราะเชื่อว่า เป็นสิ่งของที่ใช้ในการแต่งตัว การให้ทานเสื้อผ้า แก้วที่มีชีวิตอยู่เมื่อกรวดน้ำอุทิศผลไปให้ ผีบรรพบุรุษจะได้จับของเหล่านี้โดยตรง ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับภาชนะใส่เครื่องเซ่นไหว้ ประกอบด้วย ถ้วย จาน และถาด เชื่อว่าเป็นขนบธรรมเนียมของชาวไทยเขมร ที่ใช้มาตั้งแต่อดีตใช้ถาดเป็นภาชนะข้าวแทนกระด้ง เพราะเชื่อว่าผีบรรพบุรุษเป็นผีญาติผู้ใหญ่ควรแก่การเคารพนับถือภาชนะที่ใช้จะต้องเป็นของที่ซื้อใหม่ ๆ สำหรับไว้ต้อนรับโดยเฉพาะเพื่อให้สมเกียรติ สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งของปรุงรองภาชนะ ใส่เครื่องเซ่นไหว้ ประกอบด้วย เสื้อ ผูก ผ้าขาว และหมอนเพราะมีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะเกิดความพอใจ ที่ลูกหลานให้ความเคารพนับถือ และแสดงถึงฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น(วันทา แก่นวงษ์คำ, 2539: 120-121)

## 3. คตินิยมของการจัดพิธีบวงสรวงเซ่นไหว้ของชาวจังหวัดสุรินทร์

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ชาวไทยเขมร จะผูกพันกับการนับถือผี มักให้ความสำคัญและยึดมั่นในการนับถือผี จะเห็นได้ว่าในชีวิตประจำวันของชาวไทยเขมร ยังผูกพันอยู่กับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมดั้งเดิมอยู่มากโดยเฉพาะพิธีกรรมแซนโผนตา ซึ่งถือว่ามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทยเขมร กล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายหลักในการทำพิธีนี้ก็คือ ความกตัญญูต่องานที่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยเชื่อว่าคนเราเมื่อตายไปแล้ว วิญญาณ

ยังสามารถให้คุณให้โทษแก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ หากวิญญาณเหล่านั้นได้รับการต้อนรับดี ได้รับส่วนบุญที่ลูกหลานอุทิศให้ก็ช่วยช่วยให้พรให้ทำมาหากินเจริญรุ่งเรือง อยู่เย็นเป็นสุขและถ้าครอบครัวใดไม่ได้ทำพิธีนี้ ก็จะเป็นคนอกตัญญูผีบรรพบุรุษจะโกรธและสาปแช่ง ให้ประสบกับความทุกข์ เดือดร้อน มีอันเป็นไปต่าง ๆ นานา ๆ ให้เจ็บไข้ได้ป่วย หรือมีอันเป็นไป ทำให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตใจ เกิดความทุกข์จิตใจก็จะมีความกังวลเศร้าหมองและมีผลต่อการทำมาหากิน (ประพัฒน์พงษ์ แก้วโสมและคณะ, 2550: 85)

#### การจัดพิธีบวงสรวงเซ่นไหว้ตามคตินิยมของคนในท้องถิ่น

การประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่ได้กระทำมาแต่ในอดีตนั้น เป็นลักษณะความเชื่อที่สืบทอดและถือปฏิบัติกันมานาน จนกลายเป็นแบบอย่าง ความคิด หรือการกระทำ ที่ได้สืบทอดกันมา และยังมีอิทธิพลอยู่จนถึงปัจจุบัน (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์, 2528: 1-2) การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ผีบ้านผีเรือน ผีเจ้าที่ ผีบรรพบุรุษนั้น ก็เพราะเชื่อว่าเมื่อมีการทำพิธีเซ่นไหว้แล้ว จะทำให้ผู้เซ่นไหว้ไม่มีอันตราย เพราะผีจะช่วยปกป้องคุ้มครองความเชื่อดังกล่าวนี้นักจะเป็นลักษณะร่วมของคนไทยทุกท้องถิ่น อันสืบเนื่องมาจากการประสบปัญหา ในการดำรงชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลนั่นเอง เช่น เมื่อคนเราประสบปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วยตนเองได้หรือคนอื่นก็มีอาจที่จะช่วยได้ คนเรายังหันเหไปหา ความศักดิ์สิทธิ์ของสิ่งที่เรียกว่าเหนือธรรมชาติซึ่งถือว่าเป็นอำนาจลึกลับ อำนาจเหล่านั้นอาจเป็นเทพเจ้า ภูตผี ปีศาจฉะนั้นเพื่อเป็นการอ่อนน้อมให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นได้คุ้มครอง หรือบางทีเข้าใจว่าภัยพิบัติต่าง ๆ เกิดขึ้นเพราะอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านั้น จึงมีการอ่อนน้อมภาวนาขอให้ปลอดภัย เมื่อตนเองปลอดภัยแล้ว ก็จะแสดงความกตัญญูด้วยการเซ่นไหว้บูชาสิ่งเหล่านั้น หรือประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าในสังคมไทย มีความเชื่อเหล่านี้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประเพณีพิธีกรรมของภาคต่าง ๆ นั้นก็มีความแตกต่างกันไปแล้วแต่สภาพแวดล้อมของพื้นที่

#### ปัญหาหรือคุณค่าของการบวงสรวงเซ่นไหว้ด้วยสุราของชาวสุรินทร์ในมุมมองพุทธ

จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาจะอยู่ที่การเข้าถึงพระนิพพาน อันเป็นภาวะที่หมดทุกข์โดยประการทั้งปวงก็จริง แต่พระพุทธเจ้าก็ได้ทรงแสดงจริยธรรมไว้หลายระดับเพราะพระองค์ทรงตระหนักดีว่าการจะเกณฑ์ให้มนุษย์เข้าถึงนิพพานจนหมดทุกคนนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นสัตว์สังคม และรูปแบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันออก โดยการแสดงออกของวิถีชีวิตนั้นสังเกตได้จากพฤติกรรม ซึ่งในประเทศไทยนั้น คนไทยแต่ละท้องถิ่นมีวัฒนธรรมประเพณีที่แสดงออกแตกต่างกันไป ดังมี “พฤติกรรมที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบด้านจริยธรรมนั้น คือการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้คนทั่วไปนิยมชมชอบหรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเหล่านี้ได้ปรากฏให้เห็นในพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งในส่วนนี้เป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุน เช่น การให้ทาน การเสียสละเพื่อส่วนรวม และการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น” (พระอธิการนราวิชัย ญาณสาโร, 10 ธันวาคม 2554) ซึ่งคุณค่าของ“จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ทุกคนควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้ตนเองชุมชน เป็นที่ยอมรับของสังคมและสามารถวางตัวให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมได้เป็นอย่างดี คือ ความสามัคคีในหมู่คณะ การเสียสละ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความกตัญญู ความมีขันติอดทน การปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีทำบุญเดือนสิบ จึงเป็นเครื่องผูกจิตวิญญาณของคนในชุมชนไว้กับจริยธรรมที่ดีงาม” (สุธานี เพ็ชรทอง, 2547: 94) ดังนั้น พฤติกรรมด้านจริยธรรมสามารถหล่อหลอมได้ด้วยการจัดกิจกรรมร่วมกันในสังคมโดยเฉพาะการจัดงานประเพณี ซึ่งประเพณีสารทเดือนสิบของชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์ก็เป็นส่วนหนึ่งของการหล่อหลอมคนในสังคมให้มีจริยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการดำเนินชีวิต ในประเด็นของการบวงสรวงเซ่นไหว้ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทุกพิธีกรรมของชาวสุรินทร์นั้น คณะผู้จัดทำได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าของการเซ่นไหว้โดยแยกเป็นประเด็นในแต่ละคุณค่า ดังนี้

### 1.คุณค่าด้านความสามัคคี ประเพณีการบวงสรวงเช่นไหว้ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาวไทยเขมรทุกช่วง

ชีวิต ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย กล่าวคือการประกอบพิธีกรรมใด ๆ ก็ตามชาวไทยเขมรจะมีการเช่นไหว้บอกกล่าวแก่ผีบรรพบุรุษเสมอ ชาวบ้านเชื่อว่าผีบรรพบุรุษเป็นผู้มีอำนาจให้คุณให้โทษ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามประเพณีพิธีกรรมเช่น ไถ้จนตาจะลูกส่งคมลงโทษ กล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญูจะมีความล้มเหลวในชีวิต หากความสุขไม่ได้ ดังนั้นการนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกันจึงเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เป็นคนที่มีระเบียบวินัยมีศีลธรรม ก่อให้เกิดความรักสมครสมานสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เช่นการบวงสรวงเช่นไหว้ประเพณีสารทเดือนสิบนี้ นอกจากเป็นการบวงสรวงญาติพี่น้องแล้ว ยังเป็นงานประเพณีที่สร้างความสามัคคีกลมเกลียวกันในสังคม และแถมด้วยหลักประชาธิปไตยด้วย นั่นคือ การจัดตั้งและแบ่งเวรกันทำอาหารไปถวายพระตลอด 15 วัน ในช่วง บุญถือศีลหรือ บุญเลี้ยงพระ ชาวบ้านแต่ละคุ้มจะแสดงฝีมือเต็มที่ จะมีการจับสลากเลือกวันเวลาทำอาหาร และเลือกกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะแสดงฝีมือกันเต็มที่ไม่ว่าจะน้อยหน่ามากมีการเลือกตัวแทนเจ้าภาพในแต่ละวัน ให้เป็นผู้ตระเตรียมงานต่าง ๆ และคอยดูแลจัดการธุระต่าง ๆ ของพระสงฆ์ จึงถือว่าประเพณีนี้มุ่งการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษเป็นที่ตั้งแต่มาลงท้ายด้วยเรื่องความสามัคคีในหมู่คณะได้เป็นอย่างดี” (สุรัช รัตนพานิช, 2554: 25) “การสร้างสามัคคีในชุมชนนั้น จะเห็นได้จากเมื่อถึงกำหนดเวลาทำบุญหมู่บ้านในแต่ละปีจะมีชาวบ้านที่ไปทำงานต่างถิ่นกลับมาบ้านเพื่อทำบุญร่วมกัน มีการจัดเตรียมภัตตาหารและถวายปัจจัยแด่พระภิกษุสงฆ์ และนำเอาเงินที่บริจาคที่เหลือสะสมไว้แต่ละปีรวมกันเพื่อซื้อสิ่งของเครื่องใช้ที่มีความจำเป็นเข้าวัดชาวบ้าน ทุกคนในหมู่บ้านทั้งเด็กถึงผู้ใหญ่ต้องทำงานช่วยกันอย่างเต็มความสามารถ เช่น เด็ก ๆ จะช่วยกันขนทรายมาก่อเจดีย์ทรายส่วนชาวบ้านทุกคนก็จะช่วยกันทำความสะอาดบริเวณศาลากลางหมู่บ้าน เพื่อเตรียมการประกอบ พิธีกรรม จากการร่วมแรงร่วมใจในการตระเตรียมงานและเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในประเพณีที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสามัคคีของชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีงามให้เยาวชนได้เป็นอย่างดี จึงมีความเชื่อและศรัทธาในพิธีกรรมที่ร่วมกันประกอบขึ้นด้วยจิตใจ ด้วยความเชื่อและความรู้สึกตามคำสอนของบรรพบุรุษ ประกอบกับความเชื่อที่ผู้ร่วมพิธีกรรมมีต่อสิ่งที่เคารพศรัทธา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติคือศาลปู่ตาที่ตั้งกลางหมู่บ้าน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านร่วมกันขุดเพื่อบริโภคใช้สอยทั้งหมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของโครงสร้างสำคัญที่ก่อให้เกิดความผูกพันในหมู่สมาชิกของชุมชนเพราะเคยได้ร่วมประกอบพิธีกรรมปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กไปสู่วัยหนุ่มไปสู่วัยกลางคนและวัยชรา จนกลายเป็นประเพณีที่ทุกคนต้องร่วมกันทำ ด้วยหวังว่าจะทำให้ตนเองและคนในหมู่บ้านประสบความสำเร็จ (วรศักดิ์ ปญญาวุฒิ, 2551: 119-120) การเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษประจำสายเลือด สายตระกูลและพระภูมินา (ผีผานา) เป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะตนอย่างโดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร ถือเป็นบทบาทที่สำคัญในการสร้างความภาคภูมิใจ และรับรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชน ถึงแม้จะเป็นประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า ของบรรพบุรุษก็ตาม แต่ก็มีหลักฐานที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในรุ่นปัจจุบันบทบาทในการสร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชนความสัมพันธ์ด้านความเชื่อและพิธีกรรมการนับถือผีเนี่ยะตานัน เป็นผีบรรพบุรุษประจำหมู่บ้านมีบทบาทในการสร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชนโดยจะเห็นได้จาก ความเชื่อและการนับถือผีบรรพบุรุษ เมื่อมีการประกอบพิธีกรรมเช่นเนี่ยะตาหรือผีบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน ในแต่ละปีจะมีการทำบุญร่วมกัน เพื่อจะนำเงินมาจัดเตรียมภัตตาหารและปัจจัยถวายแด่พระภิกษุสงฆ์

### 2.คุณค่าด้านการเสียสละ ธรรมะเพื่อใช้ในการละมึ้น มีอยู่ 4 อย่าง เป็นธรรมชุดคือต้องมาใช้ร่วมกัน

ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ(หมวดฆราวาสธรรมในนวโกวิท) คือธรรมสำหรับฆราวาสโดยตรง ได้แก่ สัจจะ ความจริงใจ, ทมะ การบังคับตัวเอง,ขันติ ความอดกลั้นอดทน, จาคะ การเสียสละแบ่งปันวัตถุสิ่งของให้บุคคลอื่น อย่างนี้ท่านอย่าเข้าใจแต่เพียงว่า เป็นธรรมสำหรับฆราวาส ยืนยันว่า เป็นธรรมสำหรับทุกคนทีเดียวจะเป็นบรรพชิต หรือยิ่งกว่าบรรพชิตก็ตาม ถ้าต้องการจะละอะไรที่ไม่พึงปรารถนาแล้ว จะต้องใช้ธรรมะ 4 อย่างนี้ เป็นเครื่องมือ “การมีทรัพย์สินมากมายก็เป็นสิ่งดีแต่จะมีประโยชน์ต่อผู้รู้จักใช้จ่าย คือใช้เมื่อมีงาน ใช้เมื่อทำทาน หากทรัพย์สินที่มีมากไป

ทำงานเสียหมดจนตนเองขัดสนก็ไม่ดีหากมีเท่าไรก็ทำงานหมดจะทำให้ตนเองล้มจม เป็นการทำงานแบบมัวเมา ควรรู้จักประมาณตนเวลาทำงาน ซึ่งการทำงานแบบนี้จะทำให้เห็นทางสวรรค์ แม้เมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ยากจนอีกทั้ง เมื่อจะทำงานนั้นควรแบ่งสิ่งของที่จะให้ทานออกเป็นสองส่วนส่วนหนึ่งไว้แจกคนแต่อีกส่วนหนึ่งไว้ถวายพระ ความเชื่อนี้สอดคล้องกับหลักสัปบุริสทานสูตรที่ว่าหากมีจิตอนุเคราะห์ในการให้ทานแล้วย่อมทำให้เป็นผู้มีมั่งคั่ง และหากให้ทานโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นย่อมทำให้เป็นผู้มั่งคั่งอีกทั้งจะไม่ประสบภัยอันตรายจากไฟ จากน้ำ จาก พระราชา จากโจร จากคนไม่เป็นที่รัก จากทายาทในที่ที่ทานนั้นเกิดผล และการที่ตนเองบริโภคอุปโภคเครื่องนุ่งห่ม และอาหารเท่าใดก็บริจาทตามนั้นจะให้ผลบุญระดับปานกลาง” (เกวลิน ภูมิภาค, 2543: 110-111) หลักการของ พระพุทธศาสนาถือว่าบรรดาการให้ หรือการบริจาคนี้ไม่มีอะไรที่สูงไปกว่าการให้ธรรมะ หรือบริจาคธรรมะการให้ ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง นี่หมายความว่าเราจะต้องบริจาคความเห็นแก่ตัวเหมือนกัน มันจึงจะมีการให้ธรรมะได้ แม้แต่ธรรมะบางคนก็ยังหวงการทำให้ (เกวลิน ภูมิภาค, 2543: 297)

### 3. คุณค่าด้านความกตัญญู กตัญญูทเวที(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (จวน อุฏฐายี), 2538: 20)

ประกอบด้วยคำสองคำคือ กตัญญู และกตเวที กตัญญูหมายถึง การรู้คุณที่ผู้อื่นทำแล้วแก่ตน ได้แก่ ความเป็นผู้มีใจ กระจำง และมิตติปัญญาบริบูรณ์ จนสามารถรู้ และตระหนักในอุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำแล้วแก่ตนคือเมื่อได้รับความ ช่วยเหลือจากผู้ใด หรือจากสิ่งใด ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม ก็จดจำและตระหนักในพระคุณนั้น กตเวที หมายถึง การรู้จักประกาศ และตอบแทนพระคุณของผู้ที่มีอุปการคุณแก่ตนซึ่งแสดงได้โดยการเคารพ การเอื้อเฟื้อ การสรรเสริญ และการแสดงน้ำใจอันดีงามต่อผู้มีพระคุณทั้งนี้มิใช่การใช้หนี้บุญคุณด้วยการตีราคา จากแนวคิดของ ท่านพุทธทาสภิกขุเกี่ยวกับเรื่องความกตัญญูกตเวทีเป็นเรื่องที่ต้องใช้ปัญญาของเราตีความเพื่อให้รู้ความหมาย เช่น ประเพณีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษนั้น เกิดมาจากการทำพิธีกรรมตามบรรพบุรุษนั่นเอง “เนื่องจากในอดีตมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษแสดงว่าบรรพบุรุษของเรามีความกตัญญูกตเวที เราจึงได้รับการ ถ่ายทอดเป็นมรดกคำสอนเรื่องความกตัญญูกตเวทีมาจากบรรพบุรุษ ฉะนั้นคนในปัจจุบันเมื่อมาทำบุญอุทิศส่วนกุศล ให้กับบรรพบุรุษแล้ว ก็ต้องระลึกถึงคุณความดีต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษของเราทั้งหลายได้เคยทำมา มีสิ่งใดเปลี่ยนแปลงไป จากสมัยของท่านบ้าง เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือแย่ลง หากเปลี่ยนแปลงไปในทางที่แย่ลง เราจะแก้ไขได้ อย่างไร เช่นในสมัยก่อนคนเราจะนอนหรือไปไหนก็ไม่ต้องปิดประตูบ้าน แสดงว่า คนสมัยก่อนมีสุขภาพจิตดีไม่มีการ เบียดเบียนกัน แต่ในปัจจุบัน แม้ว่าจะปิดประตูและใส่กุญแจล็อกบ้านแล้ว ก็ยังมีการเบียดเบียนกันได้ แสดงว่า ศีลธรรมของคนในปัจจุบันเสื่อมลง เราจึงต้องกลับมาทบทวนคิดในงานอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษนั้นว่า เราจะทำ อย่างไรเพื่อไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัวจนมากเกินไป มีจิตใจที่ดี หากเราทำความดีที่เป็นกุศลแล้วบรรพบุรุษของ เราจะสามารถอนุโมทนาได้ และการทำความดีของเราเท่ากับเป็นการประกาศความดีของบรรพบุรุษของเราด้วย เพราะคนที่เห็นในความดีที่เราปฏิบัติก็จะสรรเสริญว่าบรรพบุรุษของเราสอนมาดีจริง” พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ), 2523: 1-20) “พิธีกรรมบวชสรวงเป็นพิธีกรรมเกมเช่นไหว้บังคับ ให้คนเราแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ คือ พ่อ แม่บรรพบุรุษผู้ก่อกำเนิดชีวิตให้ลูกหลานแล้วเลี้ยงดูจนพึ่งตัวเองได้ และยังได้มอบทรัพย์สมบัติที่ท่านสะสมมา ด้วยความทุกข์ยากลำบากไว้ให้ลูกหลานด้วย เนื่องจากการสั่งสอนกันธรรมดา ๆ ไม่ค่อยได้ผล คนเรามักจะเล่ห์เหลี่ยมที่ ที่จะพึงปฏิบัติต่อพ่อ แม่ และบรรพบุรุษ นักปราชญ์ทางศาสนาท่านจึงใช้วิธีสอนแบบ เขียนเสือให้วัวกลัว คือสอนว่า พอถึงเทศกาลสารทยมบาลจะปล่อยเปรตมารับส่วนบุญจากลูกหลานญาติพี่น้องแต่ถ้าไม่ได้รับ เพราะลูกหลานไม่ ทำบุญอุทิศให้ ก็จะสาปแช่งลูกหลานว่า เป็นคนอกตัญญู หากได้บอกขอให้หนีหายไป ตามหลักมงคลสูตรในพุทธ ศาสนานั้น พระพุทธเจ้าตรัสหน้าที่ของบุตรธิดาที่จะพึงปฏิบัติต่อบิดามารดาไว้ 5 ประการ คือ (1) เลี้ยงท่านตอบแทน (2) ช่วยทำกิจธุระของพ่อแม่ (3) สืบวงศ์ตระกูลเอาไว้ (4) ประพฤติตนให้ดีสมกับที่จะเป็นผู้รับมรดก (5) เมื่อพ่อแม่ ล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน (สุเมธ เมธาวิทยกุล, 2532:56) และเมื่อพิจารณาดูหน้าที่ทั้ง 5 ประการนี้แล้ว จะ

เห็นได้ว่าลูกต้องทำคือ ความดีกับพ่อแม่ 2 ประเภท ประเภทที่ 1 คือทำหน้าที่ปัจจุบัน คือ ข้อ 1-4 ให้ครบบริบูรณ์ ก็จะทำให้พ่อแม่ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น หมายถึง สวรรค์นอก ประเภทที่ 2 เป็นการทำบุญอุทิศให้ท่านในอนาคต เพื่อให้ท่านเดินทางไปสู่สุคติภพตามความเชื่อในศาสนาที่ตนนับถืออยู่

#### การบวงสรวงเซ่นไหว้ด้วยสุราในมุมมองของชาวพุทธ

การบวงสรวงด้วยสุรานั้น เป็นการทำพิธีการเซ่นไหว้มาแต่ช้านานของชาวสุรินทร์ ซึ่งจะขาดไม่ได้เลยในการทำพิธีเซ่นไหว้ เพื่อแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษ ที่ตนเองนั้นเคารพมาแต่ช้านาน การบวงสรวงนั้น เป็นการรักษามโนธรรมนิยมเดิมมาตั้งแต่โบราณ เป็นประเพณีวัฒนธรรมที่ปรากฏในเขตอีสานใต้ แต่ปรากฏเด่นชัดในจังหวัดสุรินทร์เนื่องด้วยมีประชากรชาวเขมรเป็นจำนวนมากกว่าจังหวัดอื่นๆ การเซ่นไหว้ด้วยสุรานั้นเป็นการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะพิธีหรืองานใดก็ได้แต่เจ้าพิธีจ่านำสุรามาบวงสรวงทุกๆ ครั้ง เพราะเชื่อว่า ผีบรรพบุรุษนั้น ชื่นชอบการดื่มด่ำสุราเป็นพิเศษ และน้ำแห่งสุรานั้นเปรียบเสมือนสายน้ำที่นำบุญหล่อเลี้ยงให้บรรพบุรุษได้รับรู้ถึงอานุภาพของบุญกุศลแม้จะอยู่ในภพภูมิใดก็ตาม ชาวสุรินทร์จึงมีความเชื่อและศรัทธาในพิธีกรรมใดๆ ก็แล้วแต่ที่ร่วมกันประกอบขึ้นด้วยจิตใจ ด้วยความเชื่อและความรู้สึกตามคำสอนของบรรพบุรุษ ประกอบกับความเชื่อที่ผู้ร่วมพิธีกรรมมีต่อสิ่งที่เคารพศรัทธา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ จะขาดไม่ได้เลย นั่นคือ สุรา แม้ว่าการทำพิธีบวงสรวงเซ่นไหว้นั้นจะมีสุราเป็นหลัก แต่หากมุมมองในทางพระพุทธศาสนาแล้วจะผิดต่อจริยธรรมทางศาสนา เพราะพระพุทธศาสนานั้นสอนสั่งให้คนห่างจากสิ่งมีนเมา เช่น สุรา เป็นต้น แต่ว่าด้วยความแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษก็จะต้องขาดเสียไม่ได้เลย เพราะเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของชนชาติพื้นเมือง เพราะการนับถือผีนั้น มีการนับถือบูชาก่อนที่จะพระพุทธศาสนาจะเจริญเข้ามาในเขตเมืองสุรินทร์ ฉะนั้นวัฒนธรรมเดิมที่รักษากันมาช้านานเป็นการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเอาไว้

#### การอภิปรายผล

พิธีกรรมบวงสรวงด้วยสุราของชาวสุรินทร์ ควรสืบทอดหรือแก้ไขในมุมมองของชาวพุทธ จากการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้ ความเป็นมาของพิธีกรรมการบวงสรวง จากการศึกษาพบว่าการบวงสรวงนั้นมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว เป็นสิ่งที่ปฏิบัติต่อความเชื่อที่สืบทอดกันมา เป็นความเชื่อของมนุษย์ที่ทำการเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษ และเพื่อบูชาต่อเทพเจ้าพระพรหมเทวดาที่ดูแลคุ้มครองป้องกันทั้ง 3 โลก ในการบวงสรวงนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละท่านที่จะบวงสรวงเพื่ออะไร ก็ตั้งจิตอธิษฐาน อัญเชิญท่านผู้เป็นใหญ่ ท่านผู้มีพระคุณ ถ้าศาสนาพราหมณ์ก็บูชา พระพรหม เทวอารักษ์ ถ้าเป็นชาวพุทธก็อัญเชิญท่านผู้เป็นใหญ่สูงสุด คือองค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์เจ้า พระอริยสาวกทุกๆ พระองค์เบื้องบนพระนิพพาน คุณบิดามารดาทุกชาติ เทพเจ้าพระพรหมเทวดาที่ดูแลคุ้มครองป้องกันทั้ง 3 โลก เมื่อพระองค์ท่านเสด็จมาแล้วตามที่เรที่ตั้งใจอัญเชิญด้วยความเคารพนับถือ ด้วย ใจจริง ขอให้ท่านช่วยเหลืองานใหญ่ๆ ที่เราจะทำ อาทิเช่นสร้างวัด สร้างบ้าน สร้างตึก เป็นต้น ก็ทำให้ ผิวิญญาน คนสัตว์ ได้เห็นพระท่านมา ได้โมทนา ยินดี เมื่อได้เห็นแสงสว่างจากท่านผู้บริสุทธิ์ มีปัญญามีความสุขสดชื่น โลกก็ไม่วุ่นวายเดือดร้อนจนเกินไป สรรพสัตว์ จะอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็น การบวงสรวงนั้นอาจจะทำขึ้นเพื่อเป็นการแก้บนก็ได้ อาทิเช่นเรื่องที่เราได้บนบานศาลกล่าวเอาไว้ พอประสบตามความปรารถนาเราก็จัดพิธีบวงสรวงเพื่อแก้บน กับเรื่องที่เราได้บนบานศาลกล่าวเอาไว้ เพราะถ้าไปบวงสรวงแก้บนก็อาจจะผิดสัจจะที่ได้ให้ไว้กับเทวอารักษ์ทั้งหลายที่สิ่งสถิตอยู่ ณ สถานที่แห่งนั้น และต่อมาอาจจะให้โทษแก่เราได้ ในพิธีกรรมการบวงสรวงด้วยการใช้สุราเป็นองค์ประกอบในการบวงสรวงนี้ การบวงสรวงเป็นขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี และความเชื่อของคนในจังหวัดสุรินทร์มาช้านานแล้วและที่ต้องใช้สุรามาคือเครื่องบวงสรวงด้วย ก็เพราะว่าสุรานั้นเป็นเครื่องดื่มที่ทำจากยอดข้าวซึ่งสะท้อนกับวิถีชีวิตของชาวสุรินทร์ที่มีอาชีพทำนาเป็นหลัก และน้ำสุรินนั้น

เป็นน้ำที่ขาวใสสะอาด และคนสุรินทร์เชื่อว่าสุราเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษของชาวสุรินทร์ชอบดื่มกิน และจะขาดไม่ได้เลย ถ้าหากเมื่อใดมีการบวงสรวงเช่นไหว้ไม่ว่าจะเป็นงานมงคลหรืองานอวมงคล จะเป็นงานเล็กหรืองานใหญ่ ต้องมีสุรา เป็นองค์ประกอบหลักของการบวงสรวง ถ้าไม่จัดสุรಾದ้วยแล้ว คนสุรินทร์มีความเชื่อว่า เทวอารักษ์เจ้าที่เจ้าทางทั้งหลาย ฝับรรพบุรุษที่สถิตอยู่อาจจะไม่พอใจก็ได้ เพราะว่าท่านเหล่านั้นเคยดื่มกินมาก่อน เมื่อลูกหลานมาเช่นไหว้แล้วไม่เห็นมีสุราท่านอาจจะไม่พอใจ และสาปแช่ง จนในที่สุดอาจจะให้โทษแก่ลูกหลานก็ได้ ซึ่งภาษาเขมรเรียกว่า “เตียม” แปลว่า คุณไสย เป็นอำนาจลึกลับที่มองไม่เห็นเมื่อเกิดขึ้นกับผู้ใดแล้วอาจจะมีโทษถึงตาย อันนี้คณะผู้ศึกษาได้มีการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้ประกอบพิธีว่า เคยมีไหมที่บวงสรวงแล้วไม่ใช้สุรา แล้วปรากฏว่าการบวงสรวงนั้นไม่สัมฤทธิ์ผล อาจารย์ในพิธีบอกว่ามี กรณีหญิงชายคู่หนึ่งได้อยู่ด้วยกันก่อนแต่งแล้ว บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้องให้เช่นไหว้ หรือแซนหม้อจ แต่สองคนนี้ไม่เชื่อไม่ปฏิบัติตามสุดท้ายก็เกิดภัย เจ็บไข้ไม่สบายหนักโดยหาสาเหตุไม่ได้ จนในที่สุดต้องมาเช่นไหว้ถึงหาย และอีกกรณีหนึ่งเป็นงานศพของตาจุน ตาจุนคนนี้เป็นคนชอบดื่มสุรามากเมื่อตอนมีชีวิตอยู่ พอตายไปแล้วญาติพี่น้องก็เอาไปเผา ปรากฏว่า เผาตั้งแต่วเวลา 12.30 น. – 17.30 น.แล้ว อัฐิก็ไหม้ไม่หมดสักที เหลือกระดูกเท่าท่อนแขน พยายามเอาถ่านมาใส่ยังงี้ก็ไม่หมด จนในที่สุดญาติพี่น้องต้องเอาสุรามาเช่นไหว้ ในที่สุดกระดูกก็มอดไหม้ทันที

พิธีกรรมการเช่นไหว้บวงสรวงบรรพบุรุษเป็นกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้และอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลได้ในชีวิตประจำวัน โดยให้เขารู้สึกว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว ที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ใช่เรื่องที่ห่างไกลและไร้คุณค่า จนไม่สามารถปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเราสามารถที่จะ ประมวลได้ 7 ลักษณะ คือ

- 1) เพื่อแสดงความกตัญญูตเวทีแก่ผู้มีอุปการะหรือญาติผู้ล่วงลับไปแล้วก็สามารถทำได้ โดยถวายทักษิณาทานอุทิศส่วนบุญไปให้
- 2) เพื่ออุทิศส่วนบุญให้กับเปรต เพราะเป็นภูมิของสัตว์ผู้ต้องเสวยผลกรรมที่เคยทำไว้เมื่อครั้งเป็นมนุษย์เป็นภูมิที่ไร้อาชีวะ ขาดอาหาร คอยรับส่วนบุญที่เขากุศลให้ได้อย่างเดียวเท่านั้น
- 3) เพื่อการแสดงความรัก ผู้มีอุปการะหรือญาติผู้ล่วงลับไปด้วยการร้องไห้เศร้าโศก คร่ำครวญนั้น มิได้เกิดประโยชน์แต่อย่างใดเพราะไม่สามารถจะเรียกร้องให้ท่านเหล่านั้นกลับฟื้นคืนชีพได้ แต่ทักษิณาทานที่บุคคลถวายในพระสงฆ์เท่านั้น ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว
- 4) เพื่อเป็นกุศโลบาย พิธีบวงสรวงนี้ใช้เป็นกุศโลบายเพื่อสั่งสอนให้บุคคล มีจิตใจเสียสละบริจาคทาน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อสั่งสมบุญ ไว้ในภายหน้า
- 5) เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ของชาวไทยเชื้อสายเขมรโดยอาศัยบรรพบุรุษร่วมกันก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ในครอบครัวหมู่วงศ์ญาติและชุมชน
- 6) เพื่อส่งเสริมความเป็นสิริมงคล ตามหลักมงคลสูตรในพระพุทธศาสนา คือ การส่งเสริมให้เลี้ยงดูบิดามารดา เมื่อบิดามารดาล่วงลับไป ลูกหลานก็สมควรที่จะแสดงความกตัญญูตเวทีด้วยการท านบุญอุทิศส่วนบุญไปให้
- 7) เพื่อเป็นบรรทัดฐานทางสังคม ให้คนในสังคมได้แสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีต่อผู้มีพระคุณทั้งหลาย อาทิ พ่อ แม่ บรรพบุรุษผู้ก่อเกิดชีวิตลูกหลาน แล้วเลี้ยงดูอุ้มชูจนสามารถเลี้ยงดูตนเองได้และแสดงความเคารพต่อผู้มีพระคุณต่อตนเอง

ดังนั้น การบวงสรวงด้วยสุรานั้นควรสืบทอดหรือไม่ ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรสืบทอดเพราะเป็นความเชื่อและขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีที่มีมาแต่บรรพบุรุษแล้ว จะผิดหลักพุทธศาสนาหรือไม่นั้นถ้ามองโดยตรงแล้วก็ผิดหลักศีล 5 แต่ถ้าเรามองในหลักจริยศาสตร์ถือว่าไม่ผิดเพราะการใช้สุราในการบวงสรวงนั้นไม่ได้ทำไปเพื่อเมามายและเบียดเบียนผู้อื่น เมื่อเสร็จจากการบวงสรวงแล้วญาติพี่น้องก็ใช้สุราในการดื่มกินกันเล็กน้อย โดยที่การดื่มกินสุรานั้นเรารู้จักมีสติ รู้จักสำรวม กาย วาจา ใจ ไม่ให้ไปเบียดเบียนใครแล้วก็เป็นอย่างที่กล่าวได้

## บทสรุป

ปัญหาการบวงสรวงเซ่นไหว้ด้วยสุราของชาวสุรินทร์ในมุมมองของพระพุทธศาสนานั้น เป็นการทำพิธีการเซ่นไหว้ที่ปฏิบัติกันมาแต่ช้านานของชาวสุรินทร์ ซึ่งสุราโดยเฉพาะเหล้าขาวจะขาดไม่ได้เลยในการทำพิธีเซ่นไหว้ ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษ ที่ตนเองนั้นเคารพมาแต่ช้านาน การบวงสรวงนั้นเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมเดิมมาตั้งแต่โบราณ เป็นประเพณีวัฒนธรรมที่ปรากฏในเขตอีสานใต้ แต่ปรากฏเด่นชัดในจังหวัดสุรินทร์เนื่องด้วยมีประชากรชาวเขมรเป็นจำนวนมากกว่าจังหวัดอื่นๆ การเซ่นไหว้ด้วยสุรานั้นเป็นการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษไม่ว่าจะพิธีหรืองานใดก็ตาม เจ้าพิธีจ่านำสุรามาบวงสรวงทุกครั้ง เพราะเชื่อว่า ฝักรพบุรุษนั้น ชื่นชอบการดื่มด่ำสุราเป็นพิเศษ และน้ำแห่งสุรานั้นเปรียบเสมือนสายน้ำที่นำบุญหล่อเลี้ยงให้บรรพบุรุษได้รับรู้ถึงอนุภาพของบุญกุศล แม้จะอยู่ในภพภูมิใดก็ตาม ชาวสุรินทร์จึงมีความเชื่อและศรัทธาในพิธีกรรมใดๆก็ตามที่ร่วมกันประกอบขึ้นด้วยจิตใจ ด้วยความเชื่อและความรู้สึกร่วมตามคำสอนของบรรพบุรุษ ประกอบกับความเชื่อที่ผู้ร่วมพิธีกรรมมีต่อสิ่งที่ยึดเหนี่ยวศรัทธา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ การทำพิธีบวงสรวงเซ่นไหว้นั้นจะมีสุราเป็นหลัก แต่หากมุมมองในทางพระพุทธศาสนาแล้วจะผิดต่อจริยธรรมทางศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาสอนสั่งให้คนห่างจากสิ่งมีนเมา เช่นสุรา เป็นต้น แต่ว่าด้วยความแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษก็จะต้องขาดเสียไม่ได้เลย เพราะเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของชนชาพื้นเมือง เพราะการนับถือผีนั้น มีการนับถือบูชาก่อนที่จะพระพุทธศาสนาจะเจริญเข้ามาในเขตเมืองสุรินทร์ ฉะนั้นวัฒนธรรมเดิมที่รักษากันมาช้านานเป็นการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเอาไว้

## เอกสารอ้างอิง

### 1. ภาษาไทย :

#### ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

#### ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

##### (1) หนังสือ

ชวินทร์ สระคำ,จำลอง สารพัดนึก,พจนานุกรม บาลี ไทย, กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง, 2538.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุโต),สิ่งศักดิ์สิทธิ์เทวฤทธิ์ปาฏิหาริย์, พิมพ์ครั้งที่ 3,กรุงเทพมหานคร ; สหธรรมิก,2538.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), กตัญญูตเวทิตาภิกษา, กรุงเทพมหานคร :ธรรมสภา,2523

พระสิริมงคลอาจารย์,มงคลตถปิณี ทูติโย ภาโค,กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย,2539

พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร สระคำ), ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย, กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2534.

เพ็ญศรี ดูก และคณะ,วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ,กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ผ่องพันธ์ มณีรัตน์, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม,กรุงเทพมหานคร ; มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

ราชบัณฑิตยสถาน,พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์,2539

สุรชัย รัตนพนาวงศ์, การศึกษาคำศัพท์ภาษาเขมรสุรินทร์ในประเพณีแซนโถงนา

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (จวน อุฏฐายี), มงคลในพระพุทธศาสนา, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กิตติวรรณ, 2538.

สุเมธ เมธาวิทยกุล, สังกัปปพิธีกรรม, กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, 2532

หลวงพ่อพระราชพรหมยาน , สมบัติพ่อให้ ,สำนักงานเวฬุวันสวนไผ่วัดท่าซุง จัดพิมพ์, 2535

## (2) วิทยานิพนธ์ :

เกวลิน ภูมิภาค, ความเชื่อทางศาสนาและลัทธิที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนของชาวอีสาน, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543

พระมหาสุพจน์ คำน้อย, การศึกษาวิเคราะห์คำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

ประพัฒน์พงษ์ แก้วไธสงและคณะ, พิธีกรรมแซนโฎนตา : กรณีศึกษาบ้านสระสองตอน หมู่ที่ 5 ตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2550.

สุธานี เพ็ชรทอง, ศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในอำเภอดุสิตรัฐกลันตันประเทศมาเลเซีย, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2547.

วรศักดิ์ ปัญญาวุฒโท (ภาสดา), ประเพณีทำบุญหมู่บ้านของชาวไทยเขมร : กรณีศึกษาบ้านโคกใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2551.

วันทา แก่นวงศ์คำ, ประเพณีการทำบุญเบญจของชาวบ้านพราน ตำบลพราน อำเภอขุนหาญจังหวัดศรีสะเกษ, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2539.

## (3) เว็บไซต์ :

<http://www.madchima.org/forum/index.php?topic=7950.0> ตั้งศาลบวงสรวง.com/a\_33979\_14731\_ขั้นตอนการประกอบพิธี.htm